

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΟ BYZANTIO

ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Ο άνθρωπος στο Βυζάντιο ζούσε υπό καθεστώς απόλυτης μοναρχίας αλλά μπορούσε να επηρεάσει την πολιτική ζωή μέσω των δήμων και των εκδηλώσεων τους στον Ιππόδρομο. Παράδειγμα χαρακτηριστικό η Στάση του Νίκα.

Η Ρωμαϊκή και η Βυζαντινή Αυτοκρατορία είχαν αναπτύξει οργανώσεις φιλάθλων του ιπποδρόμου, ειδικά για τις αρματοδρομίες, μία δημοφιλή ενασχόληση για τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Υπήρχαν τέσσερις κύριοι σύνδεσμοι, καθορισμένοι ανάλογα με το χρώμα της στολής της αγαπημένης τους αγωνιστικής ομάδας. Αυτοί ήταν οι Βένετοι (Γαλάζιοι), οι Ρούσσοι (Κόκκινοι), οι Πράσινοι και οι Λευκοί, αν και κατά τη Βυζαντινή περίοδο οι μόνες ομάδες που εξακολουθούσαν να διαθέτουν κάποια επιρροή και πολιτική δύναμη ήταν οι Βένετοι και οι Πράσινοι. Οι αυτοκράτορες συχνά υποστήριζαν τη μία ομάδα έναντι της άλλης. Ο Ιουστινιανός ήταν υποστηρικτής των Βένετων, τουλάχιστον μέχρι τη Στάση.

Η *Στάση του Νίκα* ήταν εξέγερση που έγινε στην Κωνσταντινούπολη το 532 μ.Χ. Η εξέγερση αυτή είχε διάρκεια μίας εβδομάδας και ήταν η πιο βίαιη ταραχή στην ιστορία της Κωνσταντινούπολης, με τη μισή σχεδόν πόλη να καίγεται ή να καταστρέφεται και με δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους να σκοτώνονται.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ:Ο νόμος δεν επέτρεπε το γάμο για τα κορίτσια κάτω των δώδεκα και τα αγόρια κάτω των δεκατεσσάρων ετών. Πριν από το γάμο γινόταν ο αρραβώνας και υπογράφονταν τα συμβόλαια που καθόριζαν την προίκα που θα έδινε η νύφη και τα δώρα του γαμπρού. Μετά την τέλεση του μυστηρίου ακολουθούσε γλέντι στο σπίτι του γαμπρού. Παρά την αντίρρηση της εκκλησίας το κράτος επέτρεπε το διαζύγιο «κοινή συναινέσει».

Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ : Είχαν λιγότερα δικαιώματα από τους άνδρες. Δεν συμμετείχαν στην κοινωνική ζωή. Δεν συμμετείχαν σε δημόσιες εκδηλώσεις. Κάλυπταν το πρόσωπο τους όταν έβγαιναν έξω. Οι εύπορες στις εξόδους τους συνοδεύονταν συνήθως από ένα δούλο. Η περιορισμένη έως ανύπαρκτη συμμετοχή στα κοινά δεν εμπόδιζε την κυριαρχία των γυναικών στο σπίτι, συχνά και στο παλάτι. Από τον 11ο αιώνα και μετά συμμετείχαν και επισήμως στα κοινά όπως και στην παιδεία.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ: εκτός από το όνομα τους φέρουν και το όνομα του πατέρα τους (π.χ. Νικόλαος Γεωργίου) ενώ αργότερα, αρχής γενομένης από την αριστοκρατία προστέθηκε και το επώνυμο (π.χ. Δούκας ή Κομνηνός). Τα παιδιά μετά από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους κοντά στην οικογένεια όπου μεγάλωναν ακούγοντας παραμύθια και αφηγήσεις από την Αγία Γραφή και παίζοντας με τα παιχνίδια τους πήγαιναν στο σχολείο.

Οι Βυζαντινοί έδιναν μεγάλη σημασία στην εκπαίδευση αν και η παιδεία δεν ήταν υποχρεωτική ή κρατική. Το βυζαντινό εκπαιδευτικό σύστημα, συνεχίζοντας την ελληνιστική παράδοση είχε δύο κύκλους σπουδών, του γραμματιστή και του γραμματικού. Στον πρώτο κύκλο φοιτούσαν από την ηλικία των έξι χρονών και στον δεύτερο από την ηλικία των δώδεκα.

Με βάση τις περιορισμένες πληροφορίες που είναι διαθέσιμες, στους δύο αυτούς κύκλους της εκπαίδευσης φοιτούσαν τα παιδιά των οποίων οι γονείς μπορούσαν να την πληρώσουν εξ ού και αφορούσαν κυρίως παιδιά μεσαίων και ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Ενώ υπάρχει πληθώρα καλλιεργημένων ανθρώπων στις ανώτερες τάξεις, η εκπαίδευση των αγροτικών ή φτωχών οικογενειών φαίνεται πως ήταν από υποτυπώδης έως ανύπαρκτη —πολλοί δεν γνώριζαν ούτε καν ανάγνωση ή γραφή. Αν και είναι δύσκολο να μετρηθούν τα ποσοστά εγγράμματων/αγράμματων, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία φέρεται να είχε μεγαλύτερο ποσοστό εγγράμματων και από την πρότερη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία αλλά και από τις ελληνικές πόλεις κράτη της αρχαιότητας ενώ παρέμεινε το πιο εγγράμματο κράτος στην ιστορία έως και την εμφάνιση των κρατικών συστημάτων παιδείας στην Ευρώπη του 19ου αιώνα. Οι πρίγκιπες λάμβαναν ξεχωριστή μόρφωση, η οποία συνδέεται με τα ιδιαίτερα καθήκοντα που θα εξασκούσαν ως αυτοκράτορες αλλά και με την κυρίαρχη ιδεολογία της εποχής.

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ : Οι Βυζαντινοί αγαπούσαν τα πολυτελή μεταξωτά και λινά ακριβά υφάσματα και τα κοσμήματα. Οι αστοί φορούσαν μακρείς χιτώνες (στιχάρια)με πολλές πτυχώσεις και δερμάτινες μπότες. Οι γεωργοί φορούσαν χιτώνα συχνά χωρίς μανίκια και βράκα μέχρι τον αστράγαλο με ζώνη στη μέση ενώ συνήθως ήταν ξυπόλυτοι ή φορούσαν πέδιλα.

Οι γυναίκες επάνω από το χιτώνα φορούσαν μανδύα (ιμάτιο) με μακριά, φαρδιά μανίκια που κάλυπταν και το κεφάλι. Φρόντιζαν ιδιαίτέρως την περιποίηση των μαλλιών τους και μακιγιάρονταν.

Ενδιαφέρον έχουν και τα βυζαντινά ενδύματα. Ο αυτοκράτορας και οι κοσμικοί φορούν εξωτερικά έναν βαρύτιμο μανδύα στερεωμένο στον δεξιό ώμο με πόρπη και εσωτερικά έναν ποδήρη χιτώνα διακοσμημένο με κεντήματα στον ώμο. Τα ενδύματα των κληρικών έχουν δύο κάθετες σκούρες ούγιες.

ΔΙΑΤΡΟΦΗ:Οι Βυζαντινοί είχαν ιδιαίτερη αδυναμία στο φαγητό και στο ποτό με εξαίρεση βεβαίως τις περιόδους των νηστειών. Για «λόφους από ψωμιά, δάση από ζώα, ποτάμια από ψάρια και για θάλασσες κρασιού » μιλά ο Νικήτας Χωνιάτης περιγράφοντας τα συμπόσια του Ισαακίου Β΄ Κομνηνού (1185-1195). Ο Θεόδωρος Πρόδρομος είναι σπουδαία πηγή πληροφοριών για τις γαστριμαργικές συνήθειες του κλήρου. Σε ένα εύπορο σπίτι το γεύμα και το δείπνο περιελάμβανε ποικιλία εδεσμάτων, ορεκτικά, κρέατα, ψάρια καθώς και γλυκά και ποτά. Ο μέσος βυζαντινός δεν είχε και πολλές διατροφικές επιλογές γιατί συχνά βρισκόταν αντιμέτωπος με εχθρικές επιδρομές, αυθαιρεσίες αξιωματούχων αλλά και επιδημίες και κακές καιρικές συνθήκες.

ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

Ο βασικός τρόπος ψυχαγωγίας ήταν οι θρησκευτικές, κοινωνικές και λαϊκές γιορτές. Σύχναζαν σε ταβέρνες για φαγητό και πολύ κρασί. Παρά τις αντιδράσεις της εκκλησίας : - Στις απόκριες μεταμφιέζονταν και έκαναν παρελάσεις στους δρόμους. - Με αφορμή τη νέα σελήνη οι νέοι άναβαν φωτιές στους δρόμους και πηδούσαν από πάνω τους. - Στην επαρχία τα μεγάλα ετήσια πανηγύρια κατέληγαν σε λαϊκές γιορτές με τη συμμετοχή μάγων, αστρολόγων, ταχυδακτυλουργών. Στην Κωνσταντινούπολη και στις μεγάλες πόλεις οι κάτοικοι διασκέδαζαν στον ιππόδρομο με αρματοδρομίες, δημόσιες τελετές, θεατρικές παραστάσεις και διάφορα λαϊκά προγράμματα. Κατά τον 7ο – 8ο αιώνα καταρρέει η αστική τάξη και εξαφανίζονται οι μεγάλες πόλεις. Όταν εμφανιστεί η νέα αστική τάξη και αρχίζουν να ανακάμπτουν τα αστικά κέντρα τα θέατρα, οι δημόσιες μεγάλες αίθουσες, οι βασιλικές, οι στοές και οι ιππόδρομοι είχαν εξαφανιστεί. Μόνο ο Ιππόδρομος της Κωνσταντινούπολης παρέμεινε να χρησιμοποιείται για τις αυτοκρατορικές τελετές.

ΤΕΧΝΗ

Η Τέχνη έπρεπε να ισορροπήσει ανάμεσα στην παράδοση του ελληνισμού («κλασικός ανθρωπισμός, ανθρωπομορφισμός) και στην Ανατολή (ιουδαϊσμός – μωαμεθανισμός με την αφηρημένη ανεικονική σύλληψη του θείου). Αποβάλλεται η γλυπτική και κυριαρχεί η ζωγραφική. Η ίδια η Αγία Σοφία είναι μια σύνθεση ελληνικών και ανατολικών στοιχείων, όπου κυριαρχεί το συναίσθημα του «υψηλού». Παράλληλα ο ασκητισμός, ο μυστικισμός και ο συμβολισμός συμβαδίζουν με την αφαίρεση, την ομοιομορφία, το στυλιζάρισμα. Η Εικονομαχία είναι το αποτέλεσμα της πάλης αυτών των δύο τάσεων με την επικράτηση τελικά της ελληνικής παράδοσης και των εικονοφίλων και την άποψη του Μ. Βασιλείου, ότι «η τιμή εις την εικόνα επί το πρωτότυπον διαβαίνει». Η αυστηρή πειθαρχία της πολιτικής και θρησκευτικής εξουσίας όμως περιορίζει τον καλλιτέχνη στο να είναι ένας καλός κατασκευαστής και όχι αληθινός δημιουργός.

Μελίνα Αναγνώστου